

FRANCESCA ESPAÑOL BERTRAN

LES CARTES DE POBLACIÓ DE VILALLONGA

Introducció

La delimitació de l'antic terme del Codony, al Camp de Tarragona vora el riu Francolí, i la localització dins d'ell dels diferents topònims que ens ha servat la documentació, és un tema obligat per als estudiosos de la propietat de Santes Creus ja que el monestir del Gaià va arribar a posseir-hi un important domini com a conseqüència de les successives donacions de peces de terra que es documenten entre els anys 1160 i 1186 i que es recullen en el «Llibre Blanc», publicat per F. Udina Martorell.¹ Ara bé, la localització d'aquests topònims que facultaria el coneixement de l'extensió i les fites aproximades d'aquesta propietat no s'ha fet encara i, en alguns casos, com veurem, s'ha fet erròniament.² Amb el nostre treball no pretenem estudiar la propietat del monestir de Santes Creus al Camp de Tarragona, però sí que som conscients de que algunes de les observacions que d'ell en surtin seran útils a posteriors estudis sobre el tema.

El terme del Codony que s'ha circumscribit en alguns casos exclusivament al marge dret del riu Francolí,³ incloïa una considerable extensió de terres a una i altra banda del riu. Hi estarien compresos els actuals pobles de: el Morell, la Pobra de Mafumet, Vilallonga, el Raurell, possiblement també la Maso, el Milà i part de Perafort,⁴ arribant les seves fites més extremes pel nord als

* Vull agrair, des d'ací, la gentilesa que ha tingut el Departament de Paleografia de la Universitat de Barcelona al revisar-me les transcripcions dels documents que figuren a l'apèndix del treball.

1. UDINA MATORELL, F. *El «Llibre Blanc» de Santes Creus*. Barcelona 1947.

2. FORT I COGUL, E. *El Senyoriu de Santes Creus*. Barcelona 1972, pp. 348-355.

3. Veigis: FONT RIUS, J. M. *Cartas de Población y Franquicia de Cataluña* (2 vols.) Madrid-Barcelona 1969. Vol. II, pp. 734-735.

4. CORTIELLA I ODENA, Francisc. *Guia de Perafort* —en premsa—. L'autor ha trobat una notícia per la qual pot afirmar-se que el terme Codony no incloïa aquest poble íntegrament, sí una part d'ell. Sembla però que s'estenia vers el riu Gaià.

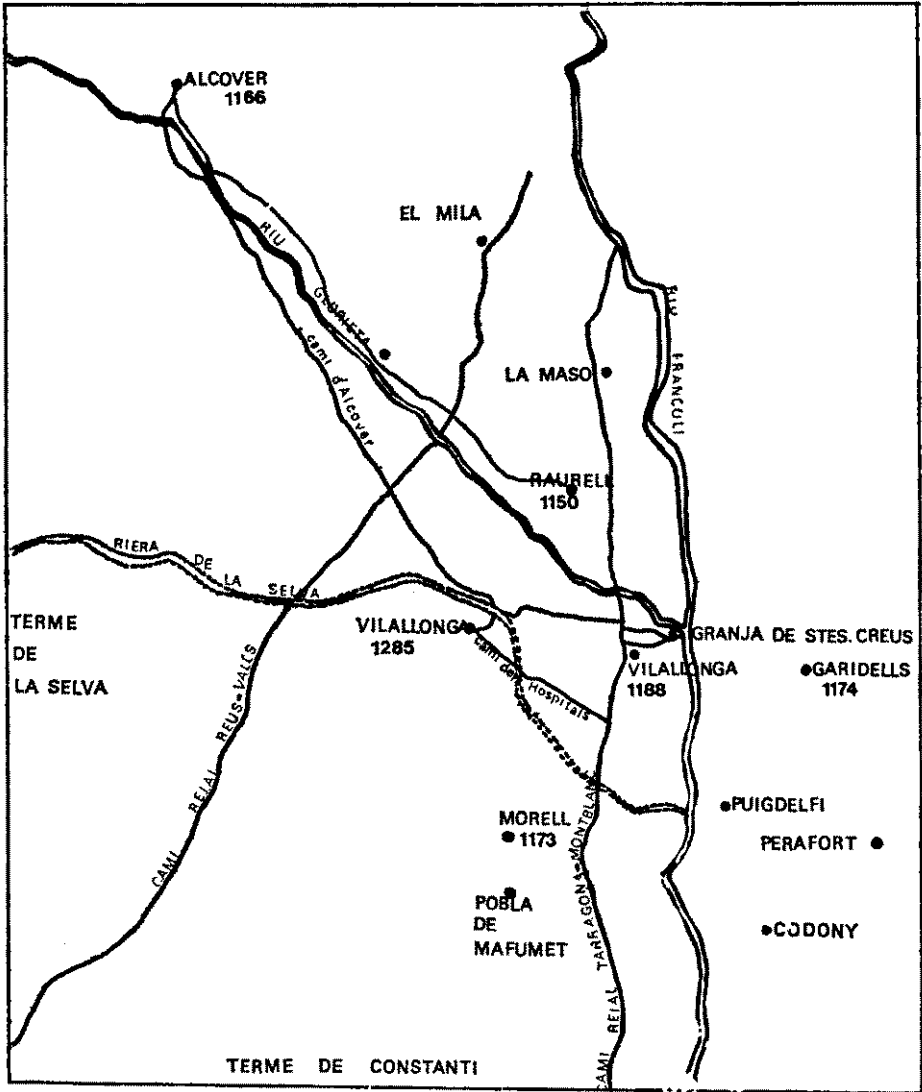

Fig. 1. Mapa de situació de Vilallonga amb indicació dels anys de les cartes de població.

actuals termes municipals de la Selva del Camp i Alcover i pel sud al de Constantí. El poble que havia pres el nom del terme, actualment desaparegut, estava situat prop de l'actual Perafort i les seves restes varen ésser aterrades al construir-se la carretera general de Lleida a Tarragona. Malgat això, és possible encara avui fixar amb exactitud el seu emplaçament.⁵

Al costat dels topònims fàcilment identificables que apareixen en els documents del «Llibre Blanc» relatius a aquesta àrea, s'en troben d'altres de més difícil localització. Entre ells, els que corresponen a Sant Joan del Concell, Casa Rodona del Codony, Cases Rodones i també a l'Honor de Vilallonga, lloc aquest darrer que surt esmentat com a límit d'unes propietats que Guillem de Claramunt cedí al monestir l'any 1174,⁶ i que, com veurem, no es correspon en absolut amb l'emplaçament actual del poble del mateix nom.

Aquest darrer topònim, l'honor de Vilallonga, és precisament el centre del present estudi ja que la troballa de les dues cartes de població que es varen donar als seus habitants i que publiquem, permeten fixar amb exactitud l'emplaçament del lloc dins l'ampli terme del Codony, alhora que determinar-ne d'altres.

La distribució territorial al terme del Codony

El 16 de juny de l'any 1160 Ramon Berenguer IV donava a Santa Maria de Valldaura, al Vallès, unes terres tocant al Francolí en lliure alou.⁷ Aquest acte és el primer de tota una sèrie que havia de propiciar la creació en l'àrea que estudiem, d'un extens domini depenent de Santes Creus i en el qual hi trobarem aplegats com a donadors a diferents famílies compromeses en l'empresa colonitzadora del Camp de Tarragona.⁸

Aquesta donació inicial, ampliada considerablement en els anys posteriors, va acabar constituint un dels dominis santescreuins més importants, però la zona, relativament allunyada del monestir on es trobava, dificultaria l'administració de les terres i els monjos varen bastir-hi una Granja. La primera

5. A la carretera general de Tarragona-Lleida, poc abans de la bifurcació que mena a la Pobla de Mafumet (a l'esquerra), hi ha, a la dreta, un edificació moderna. És una balança de camions. Sota mateix es veu un torrent que enllà era travessat per la carretera antiga mitjansant un pont. És el pont de Codony. El poble del mateix nom es situava on ara hi ha aquesta balança.

6. UDINA MARTORELL, F. *op. cit.*, doc. 181.

7. *Ibidem*, doc. 90.

8. Tant els Aguiló, com els Claramunt, els Montcada i els Timor hi col·laboraren. Veigis: Udina Martorell, F. *op. cit.*, doc. 90, 95, 96, 164, 167, 181, 182, 190, 191, 192, 212, 227, 282, 311, 324, 391, 392, tots ells relatius a aquesta àrea del Codony.

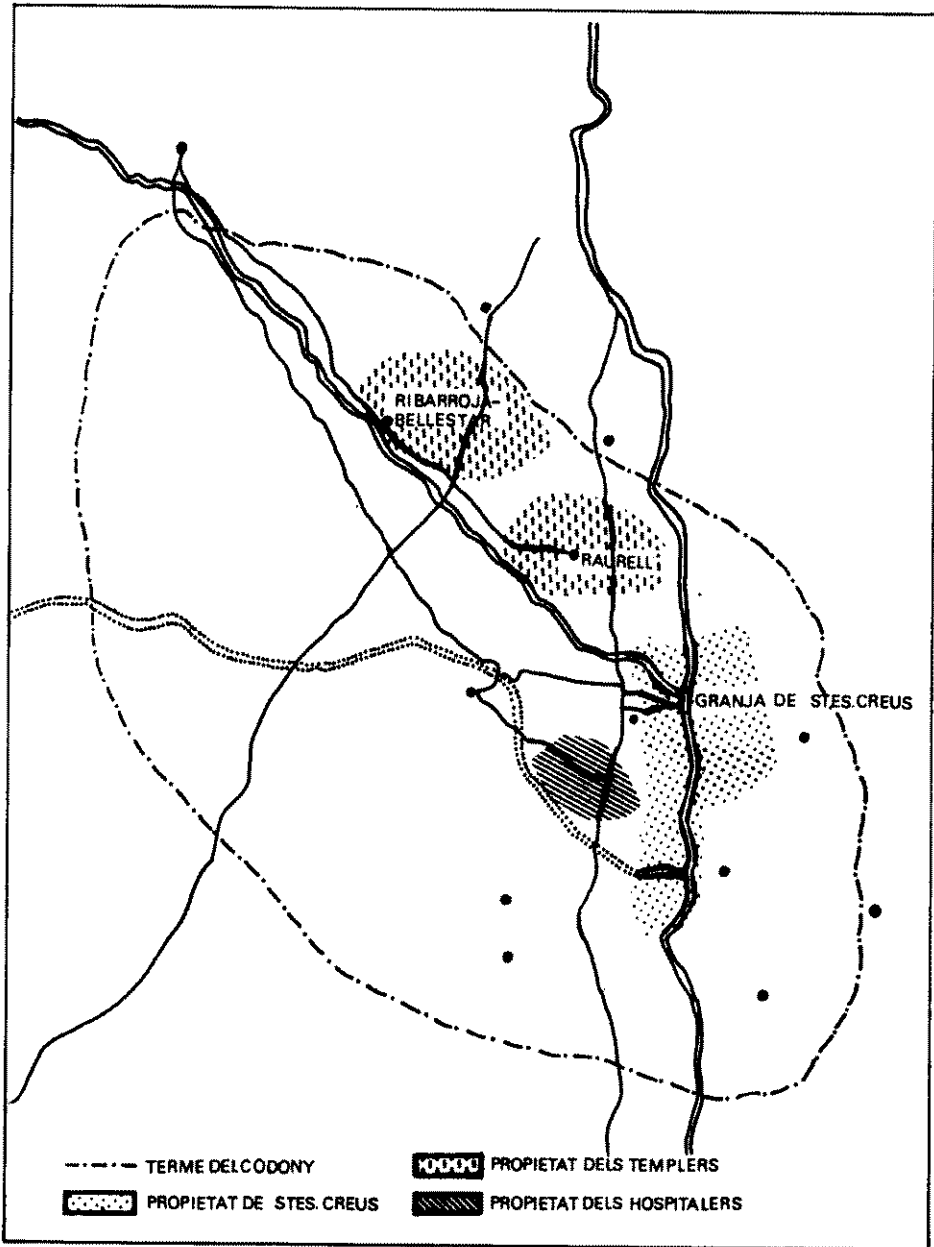

Fig. 2. La distribució territorial al terme del Codony.

notícia que ens documenta la seva existència correspon a l'any 1189.⁹ En aquesta Granja, els edificis de la qual, malgrat la ruïna, són encara avui ben visibles, el monestir va fruir-hi d'un element vital per a la seva economia, un molí blader que constituï l'element d'exploració industrial de les terres i que subsisteix encara, no mancat d'interès arqueològic, vora el riu Francolí.¹⁰

Molt a prop d'aquesta propietat del monestir del Gaià al Codony, els frares hospitalers van gaudir també d'un domini territorial depenent de la Comanda que l'Orde tenia a Selma.¹¹ Aquesta presència hospitalera al Codony no ha estat mai estudiada i potser l'escassa documentació pel que fa als seus orígens ho ajornarà indefinidament. El cert, però, és que la proximitat de les terres del Císter a les de l'Hospital en aquesta demarcació, deuria produir algunes desavinences i es va resoldre de signar una concòrdia l'any 1179.¹² Aquest document és el primer acte jurídic que testimonia la presència dels Hospitalers al Codony, i un dels pocs que la fan palesa, ja que en el Cartulari General de l'Orde,¹³ no trobem recollits sinó altres dos documents que s'hi refereixen: són una donació de terres emplaçades al Codony que es va fer a l'Orde l'any 1187¹⁴ i la confirmació posterior d'aquest acte el 1207.¹⁵

Aquesta manca de documentació fa dificultós establir l'importància del domini pel que fa a l'extensió real i saber quin desenvolupament va seguir. Val a dir que en els capbreus de la zona corresponents al segle XVIII que s'han conservat,¹⁶ s'hi troben encara referències específiques a la «Quadra dels Hos-

9. *Ibidem*, doc. 324.

10. En relació a aquest casal de molins de la Granja de Santes Creus al Codony vegeu: ESPAÑOL BERTRAN, F. *Els casals de molins medievals a les comarques tarragonines. Contribució a l'estudi de la seva tipologia arquitectònica*. «Acta historica et archaeologica Medievalia» I (Barcelona 1980) pp. 231 a 254.

11. MIRET I SANS, J. *Les Cases de Templers y Hospitalers a Catalunya*, Barcelona 1910, p. 477. El 1752 «Celma tenia Puigpelat, Masdenot, Hospitalet y quadres de Barbens y dels Hospitals (o Mas d'en Lluch y Codony)». A la p. 494 llegim: «Aquest tenia (el Comandador de Celma) en lo terme del Morell una quadra y casa ab jurisdicció civil.» Ambdues referències son tardanes però prou clares.

12. UDINA MARTORELL, F. *op. cit.*, doc. 227.

13. DELAVILLE LE ROULX, J. *Cartulaire General de l'Ordre des Hospitaliers de S. Jean de Jerusalem*. (2 vols.) Paris 1894-1897.

14. *Ibidem*, vol. I doc. 837.

15. *Ibidem*, vol. II doc. 1272.

16. Vegeu MARQUES DE VALLGORNERA, *Breve descripció del Archivo de la Casa Vallgornera*. «Amics de Besalú. Iera. Assemblea d'Estudiosos del seu Comtat 1968». Olot 1972, pp. 149-166. Entre altres fons, en aquest arxiu familiar s'hi conserva la documentació relativa a la família Baldrich originaria de El Morell, al Camp de Tarragona. En alguns capbreus de l'àrea del Codony que s'integren en aquest sub-fons de l'Arxiu Vallgornera, hi apareixen les referències a la «quadra dels Hospitals» que ja hem assenyalat. Així mateix, dins els fons de l'Orde de Sant Joan de Jerusalem conservat a l'Arxiu de la Corona d'Aragó, existeixen alguns capbreus d'aquesta demarcació integrats en la documentació relativa a la Comanda de l'Orde a Selma.

pitals» i que en un Manual Notarial, molt fragmentari, que es conserva a l'Arxiu Parroquial de Vilallonga¹⁷ hi ha notícies, certament tardanes, relatives a aquesta quadra, que segurament permetrien analitzar l'evolució del domini al menys durant el darrer quart del segle xv. Un camí de carro que surt del poble de Vilallonga cap a l'antic camí reial de Tarragona a Montblanc i que es coneix encara avui com «Camí dels Hospitals», és l'únic element que permet situar amb aproximació l'emplaçament del domini hospitaler. Tot porta a pensar que es localitzaria al sud-oest de la Granja de Santes Creus, entre aquesta i el poble del Morell.

No quedaria arrodonida aquesta visió concisa de la distribució territorial a la zona del Codony durant els segles medievals, si al costat de Santes Creus i dels Hospitalers no parlessim, encara que breument, dels Templers establerts al Raurell. Tot i que les propietats templeres, com veurem, es situen en una zona relativament allunyada del que és pròpiament el Codony, la presència d'un domini en expansió proper als senyorijs de Santes Creus i dels Hospitalers per força havia d'afectar a l'equilibri de la zona i, aquesta circumstància, a la qual ens haurem de referir més extensament, va ser determinant en la creació no massa temps després de la vila reial que serà Vilallonga.

La formació del domini Templer al Camp de Tarragona que ha estudiat darrerament J. M. Sans i Travé,¹⁸ ens situa en una zona propera a l'actual poble del Raurell, en l'àmbit Ribarroja-Mas de Bellestar, que cal identificar amb la partida del «Molinet», avui en dia terme d'Alcover. En aquest indret confinen els termes del Raurell, Vilallonga, la Maso i el Milà i va conservar-s'hi el topònim originari fins ben entrat el segle xviii.¹⁹

La presència dels Templers en aquest àmbit, relativament allunyat de la Conca de Barberà, on l'Orde tenia establerta la Comanda, va determinar que l'administració del domini territorial fos en certa manera independent de la Casa Mare i que, al Raurell, el Temple, hi establís una Sub-Comanda o Preceptoría com va fer en altres llocs. Va ser vigent de la segona meitat del segle xii (1162?) —moment de les primeres donacions— a l'any 1248 quan els Templers van vendre íntegrament el seu domini.

17. TRENCHS ODENA, J. *L'Arxiu Parroquial de Vilallonga del Camp* a: «Primeres jornades d'investigació dels Arxius del Camp de Tarragona». Tarragona 1979 —en premsa— pp. 54 a 59. Es dona notícia de l'existència d'aquest manual fragmentari que inclou documents compresos entre els anys 1477 i 1492.

18. SANS I TRAVE, J. M.* *El Rourell, una Preceptoría del Temple al Camp de Tarragona (1162?-1248)*. «Boletín Arqueológico» Epoca IV, fasc. 133-140, años 1976-1977. Tarragona 1979, pp. 133-201.

19. MARQUES DE VALLGORNERA, *op. cit.*, p. 158. Hi ha referències a uns mapes realitzats a començaments del segle xviii de l'àrea del Camp de Tarragona. L'autor es un topògraf de la família. Agraïm des d'ací les facilitats donades pel senyor E. Balle, Marqués de Vallgornera, per a la consulta d'aquests dibuixos, la qual cosa ens ha permès situar amb exactitud l'indret de Ribarroja dins la zona.

En aquest curt període que comprén aproximadament uns vuitanta-sis anys la Sub-Comanda del Raurell va explotar amb cura les seves terres i, segons Sans i Travé un altre element d'explotació del domini, a part l'industrial constituïda pels molins, fou la ramaderia.

Els tres nuclis patrimonials esmentats, que en l'ample terme del Codony representaren les terres pertanyents al monestir de Santes Creus, als Hospitalers de Selma i als Templers de Barberà, estaven en ple apogeu productiu i expansiu a la segona meitat del segle XII. Dins d'aquest àmbit històric, l'any 1188, es concedeix la primera carta de població als habitants de Vilallonga.²⁰

Les dues cartes de població de Vilallonga i l'ordre reial de l'any 1279

El primer de març de l'any 1188 el rei Alfons el Cast atorgà la primera carta de població als homes de Vilallonga, l'honor que hem trobat documentat l'any 1174 afrontant amb les terres que Guillem de Claramunt va donar al monestir de Santes Creus.²¹ Sembla ser que existeix una nova menció en aquest sentit a la carta de població del lloc del Morell donada l'any 1173.²² L'instrument de la cessió que publiquem per primera vegada, situa amb certa precisió l'emplaçament de l'indret. És cert que només amb les indicacions topogràfiques de la carta no podria determinar-se amb exactitud, però afortunadament tenim altres elements que ens ajuden en aquest sentit. Ens interessa destacar que la precisió d'aquest document quan assenyala que el camí reial de Tarragona a Montblanc travessa la vila és un element de gran vàlua atès que si no ens hagués arribat la nova carta atorgada als homes de Vilallonga l'any 1285²³ i que més tard comentarem, hauríem intuït fàcilment que el nucli de població del qual es parla a darrers del segle XII no estava localitzat en el mateix indret que a hores d'ara. Això és fonamental sobretot de cara a delimitar l'extensió de les terres pertanyents a Santes Creus situades dins l'àrea: l'honor de Vilallonga esmentat l'any 1174²⁴ no s'ha d'identificar amb el poble actual —aquest

20. Arxiu Històric Arxidiocesà de Tarragona (A.H.A.T) Mitra, vol. 48. «Plet sobre el lloc de Vilallonga» fol. 346 r.º a 347 v.º. Vegeu Apèndix n.º 1 d'aquest treball.

21. UDINA MARTORELL, F. *op. cit.* doc. 181.

22. Aquesta carta no ha estat mai publicada. No obstant la coneixen Josep M.ª Recasens i Comes i Josep Trenchs Odena. Aquest darrer la cita a la introducció del seu treball sobre l'Arxiu parroquial de Vilallonga (vid. més amunt, nota: 17). La data d'atorgació —seguint a J. Blanc— sempre s'havia situat a l'any 1173. BLANCH, J. *Archiepiscopologi de la Santa Església Metropolitana i Primada de Tarragona* (2 vols). Tarragona 1951, vol. I, p. 110. TRENCHS ODENA, J. *op. cit.*, p. 54 anota l'any 1177. Nosaltres, atès que la carta es encara inèdita seguim amb la datació antiga.

23. A.H.A.T. Mitra, vol. 48 «Plet sobre el lloc de Vilallonga» fol. 347 v.º a 349 r.º Veigis Apèndix n.º 3 d'aquest treball.

24. Vid. més amunt nota 21.

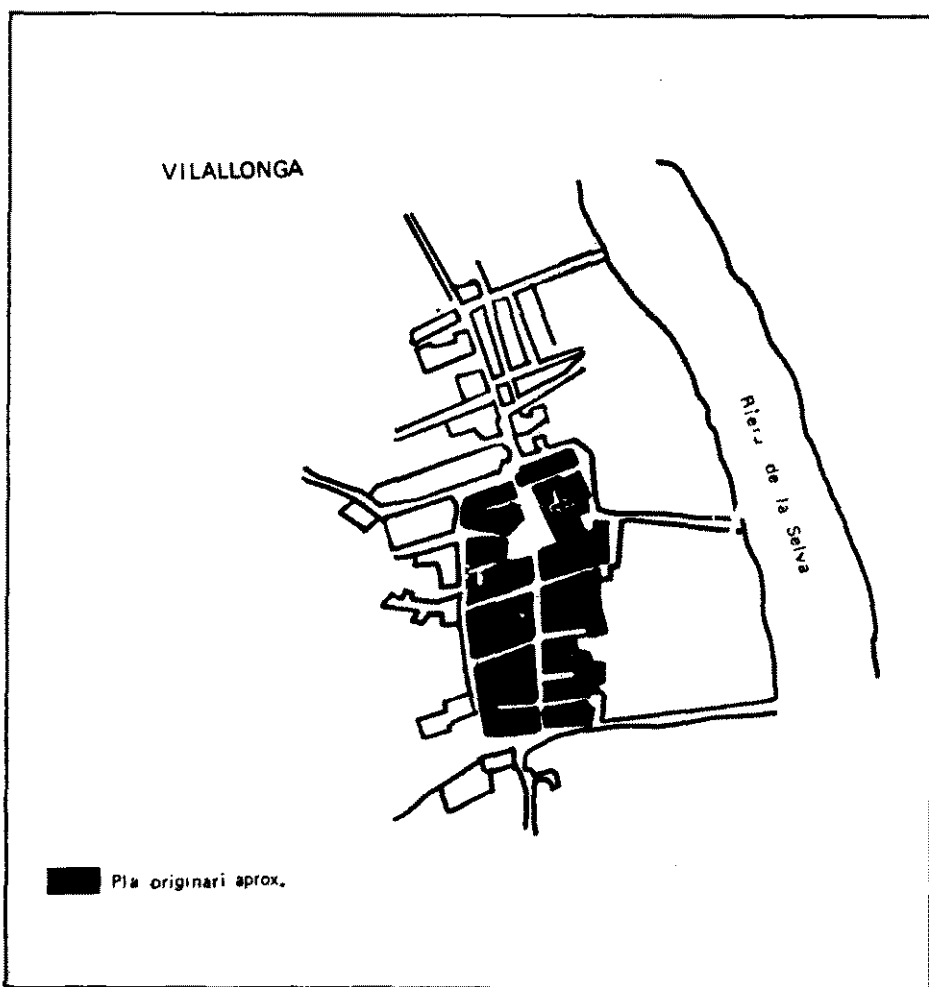

Fig. 3. Plànol de Vilallonga amb indicació del pla originari.

va ser l'error de Eufemià Fort i Cogul que va assetjar de fer-ho en base a la toponímia present—,²⁵ ja que el camí reial de Tarragona a Montblanc no ha passat mai per l'indret que ocupa Vilallonga avui en dia. Per la mateixa raó i en el cas d'haver-se perdut la donació del 1285 hauríem pogut determinar que ens trobàvem davant un cas de trasllat de població. Volem afegir per últim

25. FORT I COGUL, E. *op. cit.*, p. 352.

que l'emplaçament antic de la vila explica també el perquè del canvi posterior. Per això hem volgut iniciar aquest estudi assenyalant la distribució de les terres pròximes a la futura vila. La situació del terme, repartit entre Santes Creus i les Ordes del Temple i l'Hospital, permet entendre el perquè d'una vila reial al bell mig d'aquests patrimonis en expansió durant el regnat d'Alfons el Cast i la posterior ordre de Pere el Gran a finals del XIII de bastir-ne una de nova allunyada de l'antic emplaçament.

Aquest darrer fet va esdevenir-se quasi un segle després. L'any 1285, Bernat de Montpaó «miles» i senyor de Vilallonga, va concedir la segona carta que comportà el trasllat de la vila.²⁶ Els dos documents, inèdits fins ara, s'han de relacionar molt directament amb l'instrument publicat per J. M. Font Rius en el seu estudi sobre les cartes de població i franquícia de Catalunya i datat a vint-i-cinc d'octubre de l'any 1279.²⁷ L'ordre del rei Pere el Gran adreçada als homes de Vilallonga en la qual s'els-hi va manar traslladar-se a viure a un nou indret i que com podem veure no va tenir efecte immediat.

Tant la donació d'Alfons el Cast (1188) com la nova carta de Bernat de Montpaó (1285) no s'han conservat en la seva forma originària. Són còpies de començaments del segle XVI anotades darrera d'un volum que està dedicat íntegrament a recullir les vicisituds d'un procés en el qual es van enfrontar la Mitra tarragonina i el Capítol de Lleida, precisament per la jurisdicció del lloc. L'Arxiu Històric Arxidiocesà de Tarragona el custodia.²⁸ Convé assenyalar que les circumstàncies en la qual es va desenvolupar el procés i tota la documentació presentada per ambdues parts és encara avui inèdita. No obstant ens hem volgut limitar únicament a aquests dos documents que tenen entitat pròpia més que analitzar punt per punt la gènesis d'una lluita jurisdiccional. Entenem que les dues cartes de població atorgades als homes de Vilallonga formaren part de l'història d'aquest nucli urbà i com a patrimoni de la comunitat es van utilitzar en els primers anys del segle XVI per a defensar els drets d'una de les parts bel·ligerants en el conflicte. No obstant, ho repetim, tenen entitat pròpia i no creiem desvirtuar la naturalesa del present estudi essent voluntàriament limitats en les nostres aspiracions. Deixem per a altres, o per millor ocasió, l'anàlisi minuciosos d'aquest procés, encara inèdit, que, no ho dubtem, farà més entenedor el procés històric d'aquest poble.

Treballem doncs amb còpies tardanes. Intentar trobar avui els documents originaris és, amb tota seguretat, impossible. Una notícia manuscrita del no-

26. Vid més amunt nota 23. Apèndix del treball n.º 3.

27. FONT RIUS, J. *op. cit.*, vol. I, doc. 333. Apèndix del treball n.º 2. Quan aquest treball ja era en premsa, ha aparegut l'apèndix al segon volum de les *Cartas de Población y Franquicia de Cataluña*. (Madrid-Barcelona 1983). Hi ha diverses referències a l'ordre reial de Pere el Gran als homes de Vilallonga. Vegi's pp. 215, 318, 409, 450, 514.

28. Vid. nota 20.

tari Joan Albinyana Aiguadé († 1749) ve a confirmar-ho.²⁹ En ella es parla de la desaparició del privilegi de Pere III que es conservava a l'arxiu de la vila, en les guerres de 1640. La nota menciona únicament el document del segle XIII. Potser aleshores ja s'havia perdut l'anterior. És molt significativa la omissió del notari. No obstant, la referència al privilegi de Pere III (el Gran) que s'havia guardat a Vilallonga fins al segle XVII fa pensar que el registre recollit per Font Rius —doc. n.º 2 de l'Apèndix d'aquest treball— és la matriu del document que es menciona. Es redactaria de forma íntegra per als homes de Vilallonga i posteriorment va perdre's.

La primera carta

La política estratègica i d'equilibri que va dur a terme Alfons el Cast, explica la concessió de l'any 1188 als homes de Vilallonga. L'interès reial per l'establiment de llocs directament depenents de la corona en zones marcadament estratègiques és ben palès.³⁰ Com hem vist, cap a l'any 1188, moment de l'otorgació, en l'àrea del Codony s'hi estan formant paral·lelament tres senyories: el de Santes Creus, el dels Hospitalers i, més al nord, el dels Templers. La necessitat d'aconseguir bons resultats en la tasca colonitzadora del Camp de Tarragona va fer convenient repartir les terres entre els que més profit en podien treure³¹ i ningú més adient i emprenedor de cara als resultats positius que el Cister i les Ordes militars. Uns i altres ja havien col·laborat i amb resultats excel·lents en una empresa idèntica a altres zones de la Catalunya Nova.³² Alfons el Cast, però, concedeix franqueses als habitants de Vilallonga que, diu, és dominicatura reial. Estableix, per tant, un lloc subjecte a la corona al bell mig d'aquests incipients senyories.

Quinze anys abans, el 21 de juliol de 1173, l'arquebisbe de Tarragona, Guillem de Torroja, havia donat a Berenguer Desprats el lloc del Morell per

29. Agraïm al senyor Leandre Ibars Albinyana la seva gentilesa al facilitar-nos aquesta notícia que es conserva a l'Arxiu de la família. Apareix transcrita en el nostre treball com a apèndix n.º 4.

30. Vid. FONT RIUS, J. *op. cit.*, vol. I, p. XVIII de la introducció al seu estudi.

31. És evident que les Ordes religioses van representar un paper important a l'hora d'endegar la colonització d'indrets tot just reconquerits. Contaven amb un potencial econòmic per a fer-ho i alhora amb uns coneixements tècnics inmillorables al seu temps.

32. El paper dels cistercencs de Poblet a l'àrea de la Conca de Barberà en aquesta tasca es indiscutible. Vid. ALTISENT, Agustí *Història de Poblet*. Abadia de Poblet 1974. Pel que fa als templers i a la seva contribució en l'assentament de la frontera en aquesta zona alhora que en l'empresa colonitzadora, vid: SANS I TRAVE, J. M., *Alguns aspectes de l'establiment dels Templers a Catalunya: Barberà* «Quaderns d'Història Tarraconense» I (Tarragona 1977) pp. 9-58. El monestir de Sant Cugat va desenvolupar una política similar al Penedès, vid. els documents que s'integren en el cartulari. RIUS SERRA, J. M., *Cartulario de Sant Cugat del Vallés* (3 vols.) Barcelona 1947.

a que ho repoblés.³³ La proximitat d'aquest indret a la zona de predomini santescreuí era ben evident. Aleshores, el monestir del Gaià, el primer dels senyorius que sembla es va formar en aquest àmbit, ja havia aplegat per donacions diferents peces de terra. Això ens fa pensar que la voluntat que trobem en el monarca de repoblar l'àrea o de garantir-ne l'èxit d'una manera efectiva, amb l'arribada d'homes i la creació de viles, ja era present en el prelat, malgrat en aquest no fos encara pels motius tant marcadament estratègics que endevinem en el rei. S'ha de pensar que entre l'any 1173 —carta de població del Morell— i el 1188, moment de la de Vilallonga, no era solsament un domini territorial el que s'estava consolidant al Codony sinó que n'eren tres.

Aquests incipients senyorius havien de precisar forçosament colons per a posar en conreu les terres, però no eren viles el que generaven sinó granjes i com a tals aquests nuclis depenien directament dels monestirs o de les ordes militars allí establertes, i no de l'arquebisbe, senyor del territori de Tarragona, o del rei, feudatari d'aquest a partir de l'any 1151.³⁴ En aquest marc hem d'entendre tant la carta de població del Morell atorgada pel prelat Guillem de Torroja com la posterior als homes de Vilallonga concedida per Alfons el Cast.

En la cessió del 1188 es parla, com hem vist, de dominicatura reial. Hem d'entendre, doncs, que els Comtes barcelonins, com a feudataris de l'Arquebisbe al Camp de Tarragona, s'havien reservat i encara conservaven a darrers del segle XII algunes possessions dins la zona. Després de les donacions a Santes Creus fetes per Ramon Berenguer IV³⁵ o de les cessions de Sança, reina d'Aragó, als Hospitalers,³⁶ conservaven, al Codony, el lloc de Vilallonga, atravesat, segons el document, pel camí reial de Tarragona a Montblanc.

Aquesta circumstància, la localització de l'indret vora una via tan fonamental com ho era el camí de Tarragona a Montblanc-Lleida, té molt d'interès. No cal estendre's en la valoració tant d'ordre comercial com econòmic d'aquests traçats durant l'edat mitja, sols fer-nos ressò de la seva importància i en especial de la que assoleix el que ens ocupa dins la xarxa viària del Camp de Tarragona.³⁷ L'actuació d'Alfons el Cast a l'hora de crear viles emparades per la corona vora els camins reials té com a precedents, entre altres, els casos de Vilagrassa i Sarreal. En el primer, es tracta d'un enclau privilegiat en el

33. Vid. nota 22. Publica igualment la referència de Blanch a aquesta donació FONT RIUS, J. M., *op. cit.*, vol. I, doc. 144.

34. Vid. IGLÉSIES, Josep. *La restauració de Tarragona* (Episodis de la història n.º 45) Barcelona 1963, pp. 30-35. FONT RIUS, J. M.º *op. cit.* vol. II p.p. 724 a 726. J. M. RECASENS I COMES *La ciutat de Tarragona* (2 vols) Barcelona 1966-1975, vol. II p.p. 63-68.

35. UDINA MARTORELL, F. *op. cit.*, doc. 90.

36. Vid notes 14 i 15.

37. CABESTANY I FORT, J. F. *Vías de comunicación medievales del río Francolí*, «XV Congreso Nacional de Arqueología. Lugo 1977». Zaragoza 1979, pp. 1.203-1.210.

camí de Barcelona a Lleida; va concedir-li carta de població l'any 1185.³⁸ En el segon, l'indret es troba al bell mig de la Conca de Barberà, la donació va tenir lloc el 1180.³⁹

En el text de la otorgació als homes de Vilallonga, Alfons el Cast va concedir àmplies prerrogatives als habitants de la vila: els hi cedeix la lliure possessió de tots els béns —seria fonamental pel monarca una bona consolidació de l'empresa—. Va reservar-se per a ell el dret d'administrar-hi la justícia, els forns, el molí i la farga, els monopolis que acostumava a retenir el sobirà en donacions d'aquesta índole, i va prendre el lloc baix la seva especial protecció, quedant, així, la nova vila amparada pel poder reial. Les característiques d'aquesta donació aproximen la nostra carta a les que Font Rius qualifica genèricament: cartes de franquícies i privilegis.⁴⁰

El punt darrer del text diu: «... Item mando et constituo quod illud caminum quod vadit de Tarragona ad Monte album transeat inde...». Ens hem referit repetidament a aquesta circumstància ja que és un element valuós a l'hora de localitzar amb certa exactitud l'ubicació d'aquest indret. No obstant contem amb dos nous documents per a aproximar-nos-hi encara més. En un manual notarial del segle xv conservat a l'Arxiu parroquial de Vilallonga —ja ens hi hem referit anteriorment per altres raons—,⁴¹ apareix en un dels actes una referència a la Vilallonga antiga. Aquest topònim es menciona com a afrontació d'unes terres i es situa en un indret pròxim a la quadra dels Hospitalers. Ja hem dit que aquest lloc quedava al sud-oest de la Granja de Santes Creus en direcció al Morell. Per altra banda, existeixen unes restes arqueològiques en aquesta àrea on seria molt interessant realitzar-hi una excavació. Possiblement es tracta del reaprofitament d'una antiga vila romana en època medieval i no seria gens estrany, atesa la seva proximitat al camí reial, que corresponguessin al nucli repoblat durant el segle XII que estem estudiant. Tanmateix, és evident que el topònim Vilallonga pot indicar-nos un origen romà.

L'Ordre reial de l'any 1279 i la segona carta

Desconeixem quin desenvolupament va seguir Vilallonga a partir de la concessió de l'any 1188. No obstant, copiada en el mateix procés on ens han aparegut les dues cartes de població, hem localitzat la donació del lloc que

38. FONT RIUS, J. M. *op. cit.*, vol. I, doc. 176.

39. *Ibidem.*, vol. I, doc. 160. Vid. així mateix SANS I TRAVÉ, J. M. *Precedents històrics de la carta de població i franquícia de Sarreal*, «Boletín Arqueológico» (Tarragona 1973-1974), pp. 51-59.

40. FONT RIUS, J. M. *op. cit.*, vol. I pp. XXVI i XXVII de la introducció al seu estudi.

41. Vid. nota 17. «in termino de Vilallonga in parte appellata Vilallonga la vella...», fol. 12 vº-13 rº del Manual citat.

Pere el Catòlic va fer l'any 1202 a un personatge anomenat Martí de Arens.⁴² Ignorem qui era. Igualment ens és desconeguda la transcendència que aquest fet va tenir per al desenvolupament de l'indret. Aquesta cessió, no obstant, podria fer pensar que la primera carta d'Alfons el Cast, destinada a dotar d'entitat jurídica a un incipient nucli de població, no va assolir l'èxit, i que la projectada vila reial al Codony, va ser un fracàs. No tenim elements a la mà per a negar aquesta possibilitat. Però, cal dir en aquest sentit, que si els documents tardans⁴³ mencionen l'antiga Vilallonga és que el poble d'una manera o altre va existir malgrat s'abandonés amb el temps.

En aquesta donació que comentem, atorgada a títol de perpetuitat, es cedia el lloc amb el seu terme i pertinences. Martí de Arens restava obligat tant al rei com a l'església tarragonina i es comprometia a no modificar les ordinacions de la vila ni a exigir-ne d'altres.

Per una o altra raó aquest traspàs no va tenir lloc i anys després, en època de Pere el Gran, l'interès de la corona es decantarà per una solució diferent. Font Rius publica un registre de la Cancelleria reial, al seu estudi repetidament citat sobre les cartes de població i franquícia de Catalunya, que és una ordre adreçada als homes de Vilallonga.⁴⁴ En ella s'els hi mana traslladar l'emplaçament de la vila; a canvi, es veurien dispensats per tres anys del pagament de diferents imposicions reials. Si la data donada per Font Rius és correcta —en la publicació del document ja se'ns adverteix a peu de plana que se li ha donat la mateixa data que als documents precedents en el mateix registre—, ens trobaríem davant un cas no reeixit de trasllat de població. El document no porta any, però sembla correspondre al 1279. Pensem que la fundació de la nova vila no es produeix sinó un cop donada novament l'ordre, en aquest cas per Bernat de Montpaó, i que d'una data a l'altra passen set anys. L'any 1279 l'encarregat d'aquesta empresa va ser Camí de Peramola, vicari reial al Camp de Tarragona. La presència d'aquest personatge ens fa pensar que la data donada per Font Rius al document pot ser la correcta ja que el 1285 Bernat de Montpaó esdevé senyor de Vilallonga i a partir d'aleshores és ell qui reprendrà la tasca.

Pere el Gran havia fet un canvi amb aquest darrer, el mateix any 1285. El dit Bernat disfrutava de diversos drets sobre el lloc de Conesa i els va traspasar al rei cedint-li aquest, a canvi, els llocs de Ribarroja, Vilallonga i el mas de Baseya al bisbat de Tarragona, en alou.⁴⁵ Poc després, Bernat de Montpaó donava la segona carta de població que comentem.

42. A.H.A.T. Mitra. vol. 48 «Plet sobre el lloc de Vilallonga», fol. 350 r° a 351 r°.

43. Vid. nota 17 i nota 41.

44. Vid. nota 27, apèndix d'aquest treball n.º 2.

45. MIRET I SANS, J. *op. cit.*, p. 280. Es parla també d'aquest afer a FORT I COGUL, E. *op. cit.*, p. 265 i a ELS CASTELLS CATALANS (6 vols.) Barcelona 1967-1979. vol. IV, Barcelona 1973, *Castell de Conesa*, p. 219-225.

La voluntat, que endevinem molt ferma, del rei, en el projecte de traslladar l'emplaçament d'aquesta vila del Camp de Tarragona, probablement va estar influïda pels monjos de Santes Creus. Convé, ara, analitzar breument aquesta hipòtesi. La situació particular del repartiment de les terres en aquesta àrea del Codony, a darrers del segle XIII, fa pensar que de tots els detentors dels diferents patrimonis els més interessats davant un projecte de desplaçament eren els cistercens. Posseïen, pel que ens diu la documentació, més terres que els altres. Per aquesta raó, doncs, una predisposició més gran a l'hora d'ampliar el ja ric domini o bé a estabilitzar-ne la explotació solucionant els problemes que necessàriament havien de sorgir amb els seus veïns per causa de la jurisdicció de les terres. Havien bastit una granja, l'havien dotat dels mitjans necessaris per a assegurar-se una explotació agrària òptima, el molí blader n'és un exemple. L'esforç esmerçat era molt i vigilaven la seva propietat. Eren, més que els Hospitalers, els que aconseguïren avantatges positius amb el canvi. Per altra banda, contaven amb les excel·lents relacions que els unien al rei a l'hora de suggerir-li alguna mena de favor o privilegi.

La política exterior de Pere el Gran va ser difícil. La seva intervenció a Sicília va comportar-li molts problemes. D'una part l'excomunicació papal i com a conseqüència d'ella el perill de la croada que amenaçà els seus regnes. En aquelles hores difícils molts van girar-li l'espatlla. L'abat de Santes Creus va restar-li fidel en tot moment. Quan l'Església de Roma encoratjava els exèrcits de Carles d'Anjou i del rei de França contra Pere, a Santes Creus li reservaven l'església del cenobi com a lloc d'enterrament. Ferran Soldevila, en la seva biografia del monarca, destaca l'estreta i mai traïda relació que va unir a l'abat del monestir i al rei. Recull, com a testimoni d'això, la notícia d'una visita de Pere el Gran a Santes Creus dies abans d'enfrontar-se amb les tropes de la croada. L'itinerari d'aquest viatge és molt significatiu: Saragossa, Sixena, Lleida i Santes Creus.⁴⁶ Com ja ho remarca Soldevila, els dos monestirs adquireixen caràcter simbòlic. En el primer s'hi guardaven les despulles d'un avantpassat seu, el rei Pere, mort a Muret lluitant també contra els croats francesos. A Santes Creus, per pròpia voluntat, hi reposarien els seus osos. Aquest viatge de darrera hora pot aclarir-nos quelcom la naturalesa de les relacions existents entre Pere el Gran i el monestir del Gaià.

És evident la manca de testimonis documentals de tot això que anotem. Les nostres reflexions, del tot hipotètiques, volen, no obstant, contribuir a explicar un fet que ens és del tot desconegut. Sembla evident que un cop realitzat el canvi de lloc les terres que ocupava l'antiga Vilallonga no van passar a dependre de Santes Creus. No ens ha quedat, en aquest sentit, cap instrument de donació. Però, malgrat tot, cal pensar que una proximitat tant imme-

46. SOLDEVILA, Ferran. *Jaume I. Pere el Gran*, Barcelona 1980 (3era. edició) p. 110.

diata entre la propietat del monestir i el terme de la vila reial havien de crear forçosament disputes que desapareixerien en gran part si el poble canviava d'indret. Potser Santes Creus va pressionar al rei en aquest sentit i realment va aconseguir els seus propòsits. L'any 1279 Pere el Gran expedia una ordre adreçada als homes de Vilallonga conminant-los a fundar novament la seva vila en un altre emplaçament. Aquest projecte no va ser efectiu i no serà fins la intervenció de Bernat de Montpaó que s'aconseguiran els propòsits del monarca. Això s'esdevingué l'any 1285.

L'actuació del nou senyor de Vilallonga en el tema va ser exitosa, tal com el rei desitjava. No tenim notícies que ens permetin determinar quan s'esdevingué aquest trasllat però podem pensar que no es retrasaria massa temps un cop donada l'ordre. Font Rius parla de l'existència d'uns pactes previs, anteriors a la redacció de les cartes de població i franquícia.⁴⁷ Això, evidentment agilitzaria tots els tràmits posteriors. I, en el cas de Vilallonga, permet deduir l'immediat començament de la nova vila.

El document atorgat per Bernat de Montpaó era prou clar en aquest sentit. Es bastiria sobre una petita elevació que una riera, la de la Selva, havia configurat amb el temps. El senyor diu: construïu la nova vila sobre aquella serra que es troba entre el camí d'Alcover i el torrent de la Selva. El traçat del camí d'Alcover, amb el temps, s'ha modificat lleugerament, però el torrent o riera, s'anomena encara avui de la Selva. D'elevació del terreny només se'n distingeix una: el lloc precisament sobre el qual s'aixeca l'actual Vilallonga. Els nouvinguts havien de construir en aquest indret una bona muralla, l'església, l'abadia i el cementiri, així com les cases en les quals viurein.

Josep M.ª Font Rius, en el seu estudi preliminar a la presentació de les cartes de població i franquícia de Catalunya assenyala els diversos tipus de documents amb aquest caràcter que es troben a Catalunya i els agrupa segons les seves característiques intrínseques. La donació de Bernat de Montpaó s'inclou plenament en el grup que l'estudiós intitula «Estatuts primaris de la vida jurídica local».⁴⁸ Dins d'ell encara estableix diferents modalitats, la carta atorgada als homes de Vilallonga l'any 1281 s'ha de relacionar amb els seus models més antics: Tortosa, Lleida i Agramunt. Efectivament, ens trobem davant de la donació íntegra d'una vila i el seu terme als homes que hi fixaran el seu domicili. Aquests, alhora, fruïran d'una plena llibertat civil. Podem determinar per la redacció del document, que amb la carta de l'any 1281 no van quedar invalidades les antigues ordinacions per les quals es regia la comunitat i fundar la nova vila va comportar per als seus habitants ampliar en certa forma uns privilegis pre-existents.

Evidentment, la colonització del nou indret es va efectuar amb èxit. L'an-

47. FONT RIUS, J. M. *op. cit.*, vol. I, p. XXIX i ss. de l'introducció al seu estudi.

48. *Ibidem*, vol. I, p. XXVII i XXVIII de l'introducció al seu estudi.

tiga Vilallonga va restar abandonada i la fundació de darrers del segle XIII s'ha conservat fins els nostres dies integrada orgànicament dins les ampliacions posteriors del poble. Es distingeix encara part de la muralla, algunes portes i torres^{48bis} i el recorregut d'alguns carrers primitius. L'estructura urbana medieval tenia un traçat rectangular. Tota ella s'organitzava entorn d'un llarg carrer central. A la part alta hi havia l'església, el cementiri i la casa rectoral, quasi bé com ara. L'edifici cultural del XIII va conservar-se fins als primers anys del segle XIX, essent refeta la fàbrica degut al mal estat de conservació en el qual es trobava.⁴⁹ A la nova vila deuria bastir-s'hi un castell. Referències més tardanes en parlen.⁵⁰ No obstant, com hem vist pel document que comentem,

48 bis. Tot aquest recinte medieval va malmetre's amb el pas del temps i, al llarg de la segona meitat del segle XVI, el Capità General del Principat va adreçar sengles ordres als veïns de Vilallonga (1577, 1597) per tal d'agilitzar la restauració dels murs. Vegeu: CAMINO, Fernando. *Noticias historicas sobre fortificaciones de las ciudades, villas y lugares de cada uno de los Estados que han hecho parte del antiguo reino de Aragón*. «Butlletí Arqueològic» III —època III— (Tarragona 1925-27) p. 244.

49. TRENCHS ODENA, J. *Prova d'autenticitat d'unes relíquies de Sant Martí, de Vilallonga*. «Boletín Arqueológico» (Tarragona 1966), p. 177 nota 2 recull diverses notícies referents a l'església antiga i al mal estat en el qual es trobava durant la primera meitat del segle XVIII. Aquesta circumstància deuria precipitar la construcció de la nova fàbrica. Això s'esdevingué a començaments del segle XIX. Queda a l'Arxiu Parroquial de Vilallonga (vid. nota 17) el Llibre de l'Obra. Pel que fa a l'edifici primitiu, seria romànic-gòtic. Trovem al seu rector, contribuint els anys 1354-1355, al tribut que l'Església de Roma va imposar per a finançar les croades. Pel que s'anota, aquesta parròquia tindria instituídes diverses capellanies vid: TRENCHS ODENA, J. *Los diezmos de la diócesis de Tarragona 1354-1355*. «Miscelánea de Textos Medievales» I, Barcelona 1974, pp. 13-53. Aleshores, podem suposar que per les circumstàncies precises del repartiment del terme en els primers moments repobladors, Vilallonga era una parròquia molt ampla. Una de les capellanies esmentades, i per la qual contribueix el rector, es la fundada a Centcelles (terme de Constantí). L'altra «Sancti Johannis de Letone», podem suposar que correspon a l'ermita atterrada fa uns anys en ésser construïda la refineria: Sant Joan del Lledó, pròxima a la Poble de Mafumet. Una nota que ens ha facilitat el Sr. E. Balle, Marqués de Vallgornera, la qual cosa li agraim encaridament, diu: «Lo Capítol del Concili diu que se elegescan novas parroquias y la iglesia principal se dira Iglesia matris segons això la nova Parròquia ha de ser Parròquia filiada. Lo ambit de la Parròquia de Vilallonga compren deu termes contiguos, cada un ab son Batlle y jurisdicció seperada com es lo terme de Vilallonga y lo terme del Carxol ques governan per un mateix Batlle y són los dos del Capítol de Canonges. Lo terme de las Sorts que es del Arquebisbe. Lo lloch y terme de la Granja dels Pares de Stes. Creus, lo terme dels Hospitals de la Religió de Sant Joan, lo lloch y terme del Morell de Marquès de Tamarit, lo terme dels Tomanills (sic) del Cabiscol de Tarragona, lo terme de la Montoliva del Baró de la Montoliva, lo terme de la font de Astor, del Capítol, lo terme del Mas de la obra Jurisdicció de la Obra de la Iglésia Cathedral de Tarragona y amés de aquestos termes es de la Parròquia de Vilallonga lo terme de Sancelles (...).» Continua el document i per ell sabem que les esglésies de Centcelles y de la Granja (de Santes Creus) depenien de la de Vilallonga. En el lloc del Morell hi havia església parroquial. Aquest darrer fet ens sobte ja que alguns llibres de l'Arxiu de la parròquia de Vilallonga corresponen a aquest indret. Trobem baptismes óbits i desposonis, des de mitjans del segle XVI al XIX, que indiquen una subjecció real d'aquesta església a la de Vilallonga.

aquesta tasca havia de correspondre al senyor del lloc, ja que no hi ha cap menció expressa pel que fa a la col·laboració activa dels veïns.

Vilallonga durant el segle XIV va passar a dependre dels Requesens. Així consta en el fogatge realitzat l'any 1365, en el qual llegim «Item Berengarius de Requesen pro VIII focis de Puigdalfi et pro XXXIII in loco de Vilallonga: XX libr. X sol.»⁵¹ Posteriorment, en un nou fogatge que s'ha de situar pel que fa a la seva realització entre els anys 1365-1370, s'anota «Loch de Vilallonga (XXX) e Puig Dolfi IIII den Berenguer de Muntoliu cavaller... XXXIII focs».⁵² Aquest darrer era igualment un Recasens.⁵³ La població de l'indret durant la segona meitat del segle XIV estava més o menys estabilitzada entorn dels trenta focs. No era un gran nucli urbà, però aquestes dates són elements més que suficients per a determinar que el trasllat de la vila va ser reeixit.

APÈNDIX N.º 1

1188, març, Tarragona

Carta de població atorgada per Alfons el Cast als homes de Vilallonga. El monarca concedeix el lloc que es dominicatura reial, amb totes les seves pertinences. Es reserva únicament la farga, el forn, el molí i la justícia. Aculleix l'indret sota la seva especial protecció i ordena que el camí de Tarragona a Montblanc passi per ell.

A. Original, perdut

B. Còpia de començaments del segle XVI a l'Arxiu Històric Arxidiocesà de Tarragona (Mitra) vol. 48 «Plet sobre el lloc de Vilallonga» fol. 346 v - 347 vº.

Hoc est translatum unius carta sub istis verbis continetur: «Notum sit cunctis quod ego Ildefonsus Dei gratia Rex Aragonum, comes Barchinone, marchio Provincie, facio vos omnes populatores de Villalonga que est mea dominicatura franchos et liberos ut melius et meliori corde et voluntate a populetis ibi ita quod nichil michi vel meis retineo inter vos nisi iusticias, furnos, molendina et fabrica hanc autem franquitatem et libertatem dono et concedo vobis et filiis vestris omnique generationi vestre et posteritati per secula cuncta. Item concedo vobis predictam populationem cum omnibus tenoris suis cultis et here-

50. *ELS CASTELLS CATALANS*, op. cit., vol. IV, p. 111. La notícia correspon a l'any 1345.

51. PONS GURI, J. M.º *Un fogatjement desconegut de l'any 1358* «Boletín de la Real Academia de Buenas Letras», XXX (Barcelona 1963-64), p. 452.

52. IGLÉSIES, Josep. *El fogage de 1365-1370. Contribución al conocimiento de la población en Catalunya en la segunda mitad del siglo XIV*. «Memorias de la Real Academia de Artes y Ciencias de Barcelona», XXXIV (Barcelona 1962), p. 80.

53. *ELS CASTELLS CATALANS*, op. cit., vol. IV («Castell del Catllar»), p. 24, n.º 15.

mis, cum ingressibus et egressibus suis, cum viedictibus et reductibus, cum pasquis, aquis, lignanis, petris, petraris et cum omnibus denique que ad usum hominis pertinent et omnes res vestras mobiles et immobiles quas in eadem Villa vel terminis eius habueritis, habeatis, franqueas et liberas preterea facio vobis (et) hoc donum et misericordia quod ullo homo aliquem ex viis propter vicinaticum vel propter aliam racionem non audeat pignorare vel disturbare nisi fuerit debita per se vell propter aliquam fermanciam. Et et (*sic*) accipio vos ubique locorum in mea speciali proteccionem et guidatico cum omnibus rebus vestris mobilibus et immobilibus, ubicumque habueritis. Item mando et constituo quod illud caminum quod vadit de Tarragona ad Monte album transeat inde. Facta carta apud Tarraconam mense marcii, anno millesimo centesimo octuagesimo octavo.

Signum + Ildefonsi Regis Aragonum, comitis Barchinone et marchionis Provincie. Sig + num de Atonsellà. Sig + num Otonis de Insula. Sig + num Petri de Bassia (*illegible*) de Bassia regis notariis Sig + num. Ego Bernardus a precepto Guillerm de Bassia regis notarii hanc cartam scripsit et fecit hoc signum. Ego Petrus de Tarracone (*sic*) notarius hoc transcriptum fieri iussi et hoc signum feci.

APENDIX N.º 2

1279, octubre, 25 *

Pere el Gran ordena als homes de Vilallonga que canviïn l'emplaçament de la seva vila. Per aquesta raó els eximeix durant tres anys de diferents tributs reials.

A. Original perdut

B. Registre matriu del document a l'Arxiu de la Corona d'Aragó, Cancilleria, Registre n.º 42, fol. 161.

a. FONT RIUS, J. M., *Cartas de Población y franquicia de Cataluña*, vol. I doc. 333.

...Fidelibus suis universis hominibus de Villa Longua et eius termini et vestris, volentes utilitatibus providere dicimus et mandamus vobis quatenus omnes et singuli vestrum transferatis domicilia vestra in loco aptiori quem fidelis noster Caminus de Peramola, vicarius noster in civitate et campo Terrachone, vobis pro facienda villa in qua insimul omnes habitetis duxerit assignandum. Et ut comodius vos ut dictum est transferatis, vos propter hoc enfranquimus a cena et questia per tres annos de gratia speciali.

Datum ut supra. Idem.

* Hom assigna a aquest document la mateixa data que apareix en els instruments que el precedeixen en l'esmentat registre de Cancilleria.

APÈNDIX N.º 3

1285, agost, Vilallonga

Bernat de Montpaó, senyor de Vilallonga, ordena als habitants de l'indret que canviïn l'emplaçament de la seva vila. Els indica el lloc on s'ha de fundar i els hi cedeix, junt amb el seu terme, en lliure propietat. Confirma les franqueses atorgades anteriorment.

A. Original perdut

B. Còpia de començaments del segle XVI a l'Arxiu Històric Arxidiocesà de Tarragona (Mitra) vol. 48. «Plet sobre el lloc de Vilallonga» fol. 347 vº 348 rº 348 vº, 349 rº.

Notum sit cunctis presentibus atque futuris quod nos Bernardus de Monte Pao, miles et dominus Ville longe per nos et omnes successores nostros, damus et concedimus vobis universitati et omni populo et omnes (*sic*) habitatoribus de Villa longe cum hanch presenti scriptura imperpetuum valituro quod faciatis et facere possitis Ville de novo, videlicet in illa sera que est inter camino d'Alcoverio et Torrente de Silva, que tendit ad Francolinum et faciatis in dicta villa ecclesiam et domos ad opus d'Abadia ad dictam ecclesiam et sementerio. Et sic damus et concedimus vobis habitatoribus ibi habitantibus que habeatis francum et liberum dictam villam et termino eiusdem cum illas franquesas (*sic*) et privilegis et usus et consuetudines et cum illas introitibus et exitibus et dominus et terminis et montibus, planis et montanis, lignis et arboribus et erbis et pasturis et aquis in omnia et per omnia que iam haviatis in tempore transacto que dicta Villa longa et suo termino erat domino Petro, rex Aragonie, sic damus et concedimus vobis universitati et ad successoribus vestris dicti loci per nos et omnes successores imperpetuum nostros, ad habendum, tenendum, posidendum et omnia et singula supradicta sicut superius continetur et omnia per nos et omnes successores nostros vobis et successoribus vestris imperpetuum, promittimus attendere, complere et non in aliquo contravenire aliqua racione vel iure scripto vel non scripto ita quod nos nec nostris successores non possit revocari istam instrumenta nullo tempore pro quibus omnibus supradictis et singulis attendentis et complendis vobis et vestra omnia bona nostra mobilia et immobilia ubique obligamus. Quod est actum Ville longe XVIII kal. septembris anno Domini millesimo ducentesimo octuagesimo quinto.

Signum Bernardi de Mon Pao, miles, qui hec in omnia et per omnia sicut superius continetur, laudo, concedo atque firmo.

Testes huius rei sunt Guifré de Ultrera, miles, et Raimundus de Villenove et Petrus Salavena et Berengarius de Plegamans et Petrus de Tortosa.

Ego Guillelmus clerici (*sic*), rector ecclesie Centumcellis et de Ville longe

que hec scribi feci et super scribi feci in quinta linea ubi dicitur cum et ideo meum. Sig+num apposui die et anno ut supra.

APÈNDIX N.º 4

Còpia d'unes notes antigues feta pel notari de Vilallonga Joan Albinyana Aiguadé († 1749). Hi ha referències a la carta de població atorgada per Pere el Gran als homes de Vilallonga i la confirmació posterior d'aquest acte pel senyor de Vilallonga, Bernat de Montpaó.*

—Arxiu Albinyana. Tarragona.

...» y aixís treta la agua de dit terme, pogueren los de Vilallonga usarne librement sens pagar ningun dret ni patro a Rey ni Baro, respecte que obtingue un Privilegi de Don. Pere III Rey d'Aragó que los concedeix lo us libre de Aguas, bochs, pedreras, llaneras, minerals, molins, forn, y lo poder fer murallas, torres é Yglesia (la que feren al lloch ahont era la Yglesia vella) y altres Regalias. Aquest Real Privilegi se perde en las Guerras del any 1640 y se troba en lo Arxiu Real de Barcelona. Dit acte fou confirmatt per Don Bernat de Mon Pao, Carla de Valls y Baro de Vilallonga que dit senyor Rey Don Pere III donà a dit Mon Paó en concambi de Conesa delo que dit Mon Pao era Baro. Consta dita Confirmació de Don Bernat Mon Paó en lo any 1284 y dita Confirmació de Don Barnat (sic) Mon Paó la enbiaren los de Vilallonga a Barcelona per a exhibirla en lo proces de la Causa que portaban contra lo Ill. Capitol de Tarragona en lo any 1638 (...) Don Salvador Baldrich en lo any 1702 veigé y registra lo dit document ahont en tot se hauria de recorrer per a ferna ostencio...»

* Hem inclòs unicament aquella part de les notes de Joan Albinyana que fa referència a les cartes de població. La resta no afecta al present treball.